

معرفی کلی حوزه دریایی هلمند

حوزه دریایی هلمند یکی از حوزه‌های بزرگ آبی در کشور است که مساحت آن 262341 کیلو متر مربع است و 40 درصد مساحت مجموعی کشور را تشکیل می‌دهد.

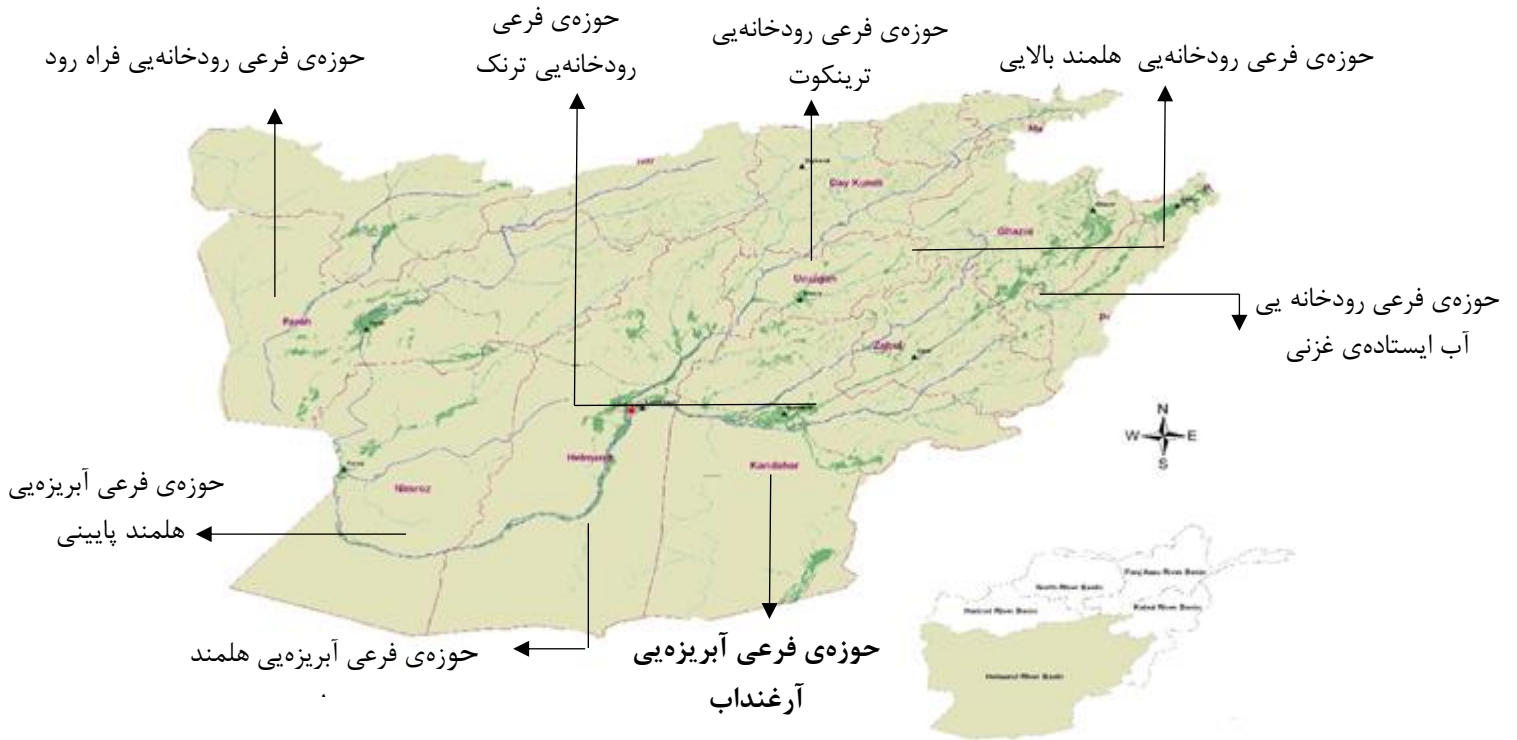
ظرفیت مجموعی سالانه آب‌های سطحی آن 8.4 کیلو متر مکعب است که ۱۷ درصد ظرفیت مجموعی سالانه آبی کشور را تشکیل داده و در حال حاضر حدود 6.2 کیلو متر مکعب آن به‌داخل کشور استفاده شده و متباقی آن از دست‌رس خارج می‌گردد.

قرار راپور اداری احصائیه‌ی مرکزی کشور و ماستر پلان ملی آب، نفوس این حوزه آبریز در سال 1394 هجری شمسی مطابق 2015 میلادی حدود 3.539 میلیون تن بوده که در سال 2040 میلادی به 5.95 میلیون نفر بالغ خواهد شد.

واحد سرانه‌ی آن نظر به مجموعه آب قابل دست‌رس از منابع آبی سطحی حدود 2374 متر مکعب در سال است و واحد سرانه نظر به استفاده‌ی فعلی حدود 1752 متر مکعب برای فی نفر در سال تخمین شده است.

جهت مدیریت بهتر منابع آب در این حوزه آبریز، ریاست عمومی حوزه آبی هلمند در شهر لشکرگاه مرکز ولایت هلمند موقعیت دارد که ادارات حوزه‌های فرعی مربوطه آن قرار ذیل اند: اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی هلمند بالایی (دایکندی)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی هلمند وسطی (لشکرگاه)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی هلمند پایینی (نیمروز)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی ارغنداب (کندهار)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی ترنک (زابل)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی ترینکوت (ارزگان)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی آب ایستاده غزنی (غزنی)، اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی جلگه بالائی (پکتیا) و اداره‌ی حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی فراه رود (فراه) بوده که در نقشه‌ی (1) نشان داده شده است.

نقشه‌ی (1) ساحه فعالیت ریاست‌های حوزه‌های فرعی رودخانه‌ی ریاست عمومی حوزه‌ی آبریز

هلمند

رودخانه‌ی هلمند حدود 1150 کیلومتر طول دارد که از کوه بابا درخاک افغانستان از ارتفاعات 3800 متری دامنه‌ی کوه پغمان، بهسود ولایت میدان وردگ، پنجاب و دایکندی سرچشمه گرفته و بعد از طی مسافه بین قلعه بست و چاربرجک به سوی جنوب غرب کشور جریان نموده و بعد از یکجا شدن با رودخانه‌ی ارغنداب در نزدیکی قلعه بست و بعدا به سوی بند کمال خان جریان نموده و از آنجا به طرف شمال تغییر مسیر داده و به طرف کشور ایران جریان خود را ادامه می‌دهد و به اندازه‌ی 35 کیلو متر مرز آبی مشترک را با کشور مذکور تشکیل داده و در نهایت در هامون‌های سیستان می‌ریزد.

باید گفت که مجموع ظرفیت آبی سالانه‌ی رودخانه هلمند 5.66 میلیارد متر مکعب است و بند ذخیره‌ی آب و برق کجکی به ظرفیت اعظمی 1.7 میلیارد متر مکعب بالای این رودخانه احداث گردیده است.

ساختار ادارات و نهادهای مدیریت جامع منابع آبی

هدف مدیریت جامع منابع آبی در این حوزه‌ی آبریز عبارت از مشارکت دادن تمام جوانب ذیدخل در مدیریت منابع آبی از طریق پروسه‌ی مدیریت همه جانبه‌ی منابع آبی (IWRM) به اساس شیوه‌ی حوزه‌ی آبریز به منظور سهم گیری در آنها در برنامه ریزی‌ها و تصمیم گیری‌ها استفاده‌ی بهتر از منابع آبی و حکمرانی خوب آب در حوزه‌ی مذکور می‌باشد.

از این سبب با توجه به موثریت IWRM، این پروسه با در نظر داشت تجربه‌های جهانی که از فواید قابل ملاحظه ای جهت حکمرانی خوب در امور آب برخوردار می‌باشد، جهت برنامه ریزی توسعه‌ی منابع آبی در این حوزه‌ی آبریز انتخاب گردیده که اکنون در معرض تطبیق و اجرا قرار دارد.

یکی از خوبی‌های IWRM، این است که پلان‌گذاری توسعه‌ی منابع آبی و مدیریت آن در حوزه‌ی مذکور به اساس مرزهای طبیعی رودخانه‌ها از طریق روش حوزه‌ی آبریز صورت می‌گیرد؛ نه به اساس مرزهای سیاسی و اداری. ازین سبب این شیوه یک سیستم جامع نگر است که توسعه‌ی مدیریت منابع آبی به منظور رفع نیازمندی بالادست و پایین دست را در حوزه‌ی آبریز در نظر گرفته که حکومت‌داری خوب به اساس شیوه‌های مشارکتی به منظور تامین عدالت اجتماعی، رفاه اقتصادی و پایداری ایکالوجیکی در امور مدیریت آب در محراق توجه‌ی آن قرار دارد.

به همین سبب ساختار تشکیلاتی ادارات و نهادهای مربوطه این حوزه‌ی آبریز به اساس شیوه‌ی حوزه‌ی آبریز متشکل از بخش دولتی و مردمی است که قرار ذیل به آن‌ها اشاره می‌شود:

1. اداره‌ی عمومی حوزه‌ی آبریز هلمند

بر اساس ماده‌ی دوازدهم قانون آب کشور تشکیل شده که مرکز آن در ولایت هلمند می‌باشد. البته این ریاست عمومی از جمله اداره‌ی اجراییوزی وزارت انرژی و آب است که تطبیق مدیریت جامع منابع آبی را با توجه به تطبیق روش مشارکتی در این حوزه به دوش دارد.

2. ادارات حوزه‌های رودخانه‌یی

این حوزه‌ی آبریز که متشکل از 8 حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی است و بر اساس فقره‌ی دهم ماده‌ی دهم قانون آب تشکیل گردیده است که به شرح زیر می‌باشد:

1. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی هلمند بالایی
2. حوزه‌ی فرعی آبریزه‌یی هلمند پایینی
3. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی ترینکوت
4. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی ترنک
5. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی فراه رود
6. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی آب ایستاده‌ی غزنی
7. حوزه‌ی فرعی آبریزه‌یی آرغنداب

3. **بورد مشورتی**

بر اساس ماده‌ی دهم قانون آب، به منظور ارایه‌ی مشوره در طرح پالیسی‌ها و استراتژی‌های مدیریت حوزه‌های آبریز، انسجام و هماهنگی بین تمام جوانب ذیدخل و جلوگیری از تداخل وظیفوی در نظر گرفته شده است.

4. **شورای حوزه‌ی آبریز هلمند**

البته طبق فقره‌ی (1) ماده‌ی 13 قانون آب، وزارت انرژی و آب شوراهای حوزه‌های آبریز و شوراهای حوزه‌های فرعی رودخانه‌ی را که مشکل از نمایندگان استفاده‌کنندگان آب، سازمان‌های اجتماعی، ادارات ذیربط مرکزی، محلی و سایر جوانب ذیدخل در حوزه‌های آبریز می‌باشد، تاسیس می‌نماید.

5. **انجمن‌های استفاده‌کنندگان آب**

به منظور مشارکت در امور مدیریت منابع آبی؛ چون انجام امور حفظ و مراقبت و بهره‌برداری از تاسیسات منابع آبی، توزیع عادلانه‌ی آب بین استفاده‌کنندگان آب و رسیدگی به حل و فصل منازعات آبی طبق فقره‌ی یکم ماده‌ی 18 قانون آب تشکیل می‌گردد.

6. **انجمن‌های آبیاری**

جهت امور حفظ و مراقبت و بهره‌برداری، توزیع عادلانه و رسیدگی به حل اختلافات طبق فقره‌ی پنجم ماده‌ی 11 قانون آب در شبکه‌های آبیاری تشکیل می‌شود.

هدف از شوراهای حوزه‌ی آبریز تاسیس

- توسعه‌ی روش مشارکتی همه‌ی جوانب ذیدخل و تقویت هماهنگی میان آن‌ها در مدیریت جامع منابع آبی.
- مشارکت دادن همه‌ی جوانب ذیدخل در مدیریت جامع منابع آبی جهت حکومتداری خوب در امور آب.
- تعیین سهمیه‌بندی آب و نظارت از تامین حقاچه‌ها جهت رفع اختلافات در رابطه به توزیع عادلانه‌ی آب (حکمرانی خوب آب).
- در کلیت توسعه و مدیریت پایدار منابع آبی در حوزه‌های آبریز هدف کلی آن‌ها را تشکیل می‌دهد.